

Janusz Królikowski

"Człowiek i Bóg w nauce świętego Augustyna", Stanisław Kowalczyk, Warszawa 1988 : [recenzja]

Collectanea Theologica 60/1, 170-171

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dzieło, wylaniające się z przepowiadania proroka oraz spełnienie się tego przepowiadania w Jezusie Chrystusie.

Na początku sygnalizowanego opracowania znajdujemy krótkie omówienie tła historycznego, osoby, rodziny, działalności i chronologii proroka Izajasza oraz poruszone zagadnienie autorstwa Księgi, która od niego wzięła swoją nazwę.

Część druga przynosi obraz Mesjasza, jaki zawiera się w tzw. Księdze Emmanuela (Zz 6, 12), w której to księdze na szczególną uwagę zasługują proroctwa mesjańskie: Iz 7, 14, zapowiadające Emmanuela narodzonego z Dziewicy — znak ocalenia dla rodu Dawida i narodu izraelskiego; Iz 9, 1—6, mówiące o Zbawcy i Księciu pokoju oraz Iz 11, 1—9, w którym dowiadujemy się o Mesjaszu Królu sprawiedliwym, na którym spocznie Duch Jahwe.

W części trzeciej autor poddał szczegółowej refleksji egzegetycznej cztery prorocze Pieśni o Słudze Pańskim. Pieśń I (Iz 42,1—7) przedstawia powołanie i charakter misji Sługi Jahwe; Pieśń II (Iz 49, 1—7) ukazuje Jego trudne zadanie; Pieśń III (Iz 50, 4—9) zapowiada Jego proroczą misję, cierpienie i cnoty, a w Pieśni IV (Iz 52,13—53,12) poznajemy wielkość cierpień Sługi, Jego śmierć za grzechy ludzi i przyszłą chwałę.

Opracowanie o. J. Paściaka stawia przed naszymi oczyma owocność refleksji egzegetycznej nad Pismem Świętym, które dzięki niej staje przed nami w swej tajemniczej wzniosłości, misteryjności i boskości. Nie ma na świętych kartach takiego słowa, które byłoby pozbawione znaczenia. Po przeczytaniu omawianego opracowania jeszcze raz staje przed nami Stare Przymierze, niosące bogactwo treści i porywające piękno Bożej pedagogii zbawczej, któremu trzeba w naszej rzeczywistości przywrócić najbardziej pierwotne znaczenie oraz pogłębić refleksję nad nim przez egzegezę, teologię i pobożną medytację. Szkoda tylko, że nasz autor przedstawiając „chrystologię” proroka Izajasza pominął niektóre jej ciekawe momenty, te zwłaszcza, które związane są z Królestwem mesjańskim, w tym wielkiej wagi zapowiedź obłubieńczego związku Chrystusa z Kościołem (Iz 54, 4—14 — Ef 5, 2,23—29). Należy spodziewać się, że autor w niedługim czasie zaprezentuje nam inne owoce swojej refleksji egzegetycznej nad księgą proroka Izajasza.

ks. Janusz Królikowski, Gorlice

ks. Stanisław KOWALCZYK, *Człowiek i Bóg w nauce świętego Augustyna*, Warszawa 1988, Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych, s. 276.

Wśród myślicieli, którzy w sposób decydujący wpłynęli na rozwój ludzkiej myśli i wciąż na niego wpływają, niewątpliwie na jednym z czołowych miejsc należy umieścić św. Augustyna. Tym, co decyduje o jego znaczeniu w dziejach ludzkiej myśli, jest jego koncepcja filozoficzna chrześcijańskiej postawy wobec Boga i świata, wyrosła na gruncie starożytnej tradycji filozoficznej.

Ks. Stanisław Kowalczyk, profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, opublikował ostatnio owoce swojego zafascynowania św. Augustynem jako filozofem w książce *Człowiek i Bóg w nauce świętego Augustyna*. Otrzymał w tej publikacji całościowe spojrzenie na koncepcję filozoficzną św. Augustyna, która zamyka się w kręgu problemów dotyczących Boga i człowieka, problemów, które wyrastały z jego osobistego doświadczenia i działania.

W części pierwszej swego opracowania filozofii św. Augustyna ks. S. Kowalczyk podejmuje zespół podstawowych problemów, które pozwalają we właściwym świetle postawić tak osobę myśliciela z Tagasty, jak i jego refleksję filozoficzno-teologiczną. *Zagadnienia wstępne* przynoszą obraz ewolucji umysłowo-duchowej św. Augustyna, wyliczenie jego pism o tematyce antropologicznej i teodycealnej, omówienie zagadnień wzajemnych relacji między

mądrością i wiedzą oraz między filozofią i wiarą, a całość zamyka podkreślenie augustyńskiego „realizmu egzystencjalnego”, kwestii podstawowej dla odpowiedniego patrzenia na całość augustyńskiego dzieła filozoficznego i teologicznego. Augustyn bowiem patrzył na człowieka przez pryzmat jego egzystencji „prześwieconej” przeżyciami psychicznymi, działaniem, a przede wszystkim wartościami: myślą, prawdą, dobrem, szczęściem, wiarą, miłością.

Część druga opracowania ks. Kowalczyka prezentuje obraz człowieka i świat jego wartości, jaki zawarty jest w dziele św. Augustyna. Człowiek dla św. Augustyna jest bytem osobowym w rozwoju, w swej naturze składającym się z dwóch zasadniczych elementów: ciała i duszy, tworzących jednak osobową jedność (pogląd mimo dualistycznych wpływów platońskich). Powołaniem człowieka jest transcendencja, do której dochodzi na drodze swojej wolności pojętej jako dar i zadanie, w którą wpisany jest Bóg, przychodzący jej z pomocą swoją łaską. Na uwagę, w spojrzeniu św. Augustyna na człowieka, zasługuje jego „filozofia śmierci”, która jest „filozofią nadziei”, opartą na nieśmiertelności psychicznego „ja” w człowieku. Człowiek jest bytem, którego życie rozgrywa się w przestrzeni wartości; życie ludzkie ma charakter aksjologiczny. W tę przestrzeń wartości jest jednak wpisany dramat nieustannego napięcia między dobrem i złem, dramatu grzechu, czyli zerwania człowieka z Bogiem. Dynamika człowieka ujawnia się nie tylko w wyborze między dobrem i złem, ale jest kształtowana ludzką pracą, która ukazuje obraz Boży istniejący w człowieku. Centralną aktywizującą wartością życia ludzkiego jest miłość w swym wszechstronnym odniesieniu: ontologiczno-psychologicznym, aksjologiczno-moralnym i teologiczno-dogmatycznym. Obraz człowieka w nauce św. Augustyna jest zwieńczony wskazaniem na wspólnotę naturalną (państwo) i nadprzyrodzoną (Kościół) jako na miejsce, w którym dopełnia się osobowy rozwój bytu ludzkiego.

Część trzecia książki ks. S. Kowalczyka zatytułowana *Bóg w kręgu poznania i tajemnicy* dotyczy problemów filozofii Boga. Św. Augustyn opowiada się za naturalną poznawalnością istnienia Boga, która w jego ujęciu ma charakter racjonalno-dyskursywny. Ważne miejsce w augustyńskiej filozofii Boga zajmuje teoria iluminacji, która nastrocza jej interpretatorom wiele trudności i nie jest do końca wyjaśnialna, choć dotyczy ważnego problemu prawdy, jej genezy, statusu bytowego i funkcji humanistycznej oraz wyraża się w niej odrzесienie człowieka do Boga. W augustyńskiej filozofii Boga centralne miejsce zajmuje argument z „prawd wiekuistych” (argument ideologiczny). Jest to jedyny argument szeroko opracowany przez św. Augustyna. Opiera się on na stwierdzeniu realności ludzkiej myśli i związanej z nią prawdy, która równocześnie ją transcenduje. Ostatnim etapem argumentu z wiekuistości prawdy jest stwierdzenie istnienia Prawdy transcendentalno-absolutnej, czyli Boga. Augustyński argument z prawdy posiada niezaprzeczalne wartości, „jest ciągle żywym wezwaniem do odkrywania prawdy i włączania jej w ludzką codzienną egzystencję” (s. 200). U św. Augustyna można również znaleźć inne argumenty, choć posiadają one charakter drugorzędny i są niedopracowane. Są to następujące argumenty: aksjologiczny, kosmologiczny, teleologiczny i eudajmonologiczny. Ważne miejsce w refleksji św. Augustyna zajmuje również poznanie religijno-mistyczne Boga, kwestia poznawalności natury Bożej oraz Bożych przymiotów.

Książka ks. S. Kowalczyka pokazuje całokształt myśli filozoficznej św. Augustyna i stanowi doskonale wprowadzenie do poznania myśli tego fascynującego humanisty, filozofa i teologa. Po jej przestudiowaniu łatwo można zrozumieć podstawy wiekowych oczarowań św. Augustynem i jego wpływów na wielu myślicieli różnych pokoleń. Ks. Kowalczyk naocznie pokazał św. Augustyna jako myśliciela szukającego poznania tylko Boga i człowieka.

ks. Janusz Królikowski, Gorlice